

Vantaa pyrkii vaikuttavampaan kohdunkaulasyövän seulontaan HPV-testillä

Kohdunkaulasyövän seulonnan Vantaalle tuottaa HUSLAB, joka uudistaa kohdunkaulasyövän seulontaohjelman vuoden 2019 alusta alkaen. Uudessa ohjelmassa pääasiallisena seulontatestinä 30-vuotiaista alkaen on papilloomavirus- (HPV-) testi nykyisen Papa-testin sijaan. HPV-tartunta eli papilloomavirustartunta on kohdunkaulasyövän merkittävin riskitekijä. 25-vuotiaiden ikäryhmässä itsestään paranevien papilloomavirustartuntojen määrä on niin suuri, että heillä seulontatestinä käytetään edelleenkin Papa-testiä.

Tausta. Nykyisellä Papa-testiin perustuvalla väestöpohjaisella seulonnalla on voitu ehkäistä n. 80 % kohdunkaulasyövästä ja niiden aiheuttamista kuolemista, mutta sen vaikuttavuus on saavuttanut huippunsa. Kohdunkaulasyövän ilmaantuvuus on kasvanut seksitapojen muutosten ja tupakoinnin lisääntymisen vuoksi 1990-luvulta alkaen alle 40-vuotiailla naisilla. Ilmaantuvuus heillä on nyt samalla tasolla kuin ennen seulonnan käynnistämistä 1960-luvulla.

Uudet seulontaikäryhmät. Nykyään syövän ensimmäinen ilmaantuvuuspiikki on 30-35-vuoden iässä seulonnan alkaessa ja ilmaantuvuus nousee taas yli 60-65-vuotiailla seulonnan jo päätyttyä. Viiden vuoden välein tapahtuvaa 30-60-vuotiaiden naisten seulontaa laajennetaan siksi 25- ja 65-vuotiaiden ikäryhmiin kaikissa Uudenmaan kunnissa. Tavoitteena on löytää ne henkilöt, joilla on suurentunut riski kohdunkaulan solumuutoksiin ja estää ennalta syövän kehittyminen. Useissa tutkimuksissa on osoitettu, että seulonnan ulottaminen 65-vuotiaisiin on vaikuttavaa. 25-vuotiaiden liittäminen seulontaohjelmaan vähentää myös tarvetta seulonnan ulkopuoliseen testaukseen, jota tällä hetkellä tehdään nuorten naisten joukossa turhan paljon.

Uusi testikäytäntö. Useat satunnaistetut tutkimukset osoittavat, että HPV-testiin perustuva seulonta vähentää syöpätapauksia merkittävästi enemmän kuin Papa-testiin perustuva seulonta. HPV-testiin perustuvassa seulonnassa seulottavalta otetaan samalla käynnillä HPV-näyte ja näyte Papa-testiä varten. Jos HPV-testi on negatiivinen, seulottava saa seuraavan kutsun viiden vuoden kuluttua. Papa-näyte tutkitaan vain, jos HPV-testi on positiivinen (n. 8 % seulotuista). Jos Papa-testi on selvästi poikkeava, seulottava ohjataan gynekologian poliklinikalle jatkotutkimuksiin. Muussa tapauksessa hänet testataan uudelleen 13-24 kk kuluttua (esimerkiksi 2018 seulotut saavat kutsun kontrollitestiin vuonna 2020). Papa-testi säilyy toistaiseksi ainoana seulontatestinä 25-29 -vuotiaiden ikäryhmässä.

Miten seulontaan pääsee? Naiset, jotka kuuluvat seulontavuorossa oleviin ikäryhmiin, saavat entiseen tapaan postitse kutsun näytteenottoon. Kutsussa olevan näytteenottoajan ja -paikan voi tarvittaessa vaihtaa itselleen sopivammaksi kirjeen ohjeiden mukaan, ja käytävissä on suuri määrä HUSLABin toimipisteitä koko Uudenmaan alueella. Jatkossa lähetetään seulontasuositusten mukaisesti myös muistutuskutsu kaikille seulontaan ensikutsun jälkeen osallistumattomille. Suunnitelmassa on, että jatkossa tultaisiin tarjoamaan myös kotona tapahtuvan HPV-omanäytteenoton mahdollisuus niille, jotka eivät syystä tai toisesta ole osallistuneet laboratorioissa tapahtuvaan näytteenottoon muistutuskutsun jälkeenkään. Tätä toimintamallia pilotoidaan parhaillaan Helsingissä. Ammattilaisen ottama näyte on kuitenkin paras vaihtoehto, ja se säilyy siis ensisijaisena seulontamenetelmänä.

HPV-rokotetut. HPV-rokotteen saaneiden ikäryhmät tulevat pian seulontaikään. Heidänkin on syytä osallistua seulontoihin, sillä rokotteet estävät vain osan HPV-tartunnoista. HPV-tartuntojen vähentyessä vain HPV-testi on riittävän herkkä seulontatestiksi.

HPV-seulonta muissa maissa. HPV-testiin perustuvaan seulontaan ovat siirtyneet tai juuri siirtymässä Ruotsi, Norja, Tanska, Alankomaat, Pohjois-Italia sekä Iso-Britannia. Monet muut EU-maat valmistelevat asiaa. Suomessa Tampereen ja Turun alueet käyttävät jo seulonnassa HPV-testiä.

Uudistuksella tavoiteltavat hyödyt. Herkemmän seulontatestin käyttö, kahden ikäryhmän lisääminen, niissä kunnissa, joissa on tähän asti kutsuttu vain lakisääteiset ikäryhmät sekä kutsukäytäntöjen muuttaminen suositusten mukaiseksi lisäävät osallistuvuutta seulontaan, vähentävät syöpäilmaantuvuutta ja lisäävät näin seulonnan vaikuttavuutta. Tämän vuoksi nämä käytännöt halutaan ottaa käyttöön kaikissa kunnissa, joissa HUSLAB tuottaa seulonnan.